

Napredno stažiranje za konzervaciju i restauraciju fotografija u NEDCC (Northeast Document Conservation Center)

Andover, SAD, 4. listopada – 28. studenoga 2014.

Uvod

Northeast Document Conservation Center nalazi se u Andoveru, Massachusetts, SAD. Od 2008. jednom godišnje raspisuje u naslovu članka spomenuti natječaj kojemu je glavna svrha unapređivanje stručnih znanja i sposobnosti jednog polaznika iz Srednje i Istočne Europe na području konzerviranja i restauriranja fotografija. Uz pomoć zaklada *Trust for Mutual Understanding* i *Samuel H. Kress Foundation* iz New Yorka financiraju cjelokupni staž, boravak i putne troškove. Početkom 2014. objavljen je poziv za podnošenje zahtjeva za dvomjesečno napredno stažiranje konzervacije i restauracije fotografija u NEDCC-u u kojem se tražio jedan kvalificirani konzervator iz Srednje i Istočne Europe. Napredni staž na području konzervacije i restauracije fotografija dvomjesečni je program u kojem se pruža prilika upoznati i naučiti različite metode konzerviranja fotografija. Aktivnosti u programu nadgledala je i pratila tijekom cijelog stažiranja viša konzervatorica fotografija Monique C. Fischer.

Identifikacija fotografskih procesa

Program naprednog stažiranja započeo je identifikacijom fotografskih procesa ili tehnika u kojem su korišteni različiti primjerci fotografija za identifikaciju tijekom stažiranja (*study collection*). Identifikacija fotografskih procesa odvijala se vizualnim ispitivanjem: pregledom površine fotografije okom te ispitivanjem mikroskopom. Identifikacija je ključni korak prije svakog konzervatorsko-restauratorskog rada te svaki konzervator fotografija treba znati odrediti fotografsku tehniku ili proces kako bi ustvrdio i odabrao najbolju moguću metodu konzervacije. Precizna identifikacija fotografske tehnike imala je za zadaću iznalaženje metode restauriranja s najmanjom razinom oštećivanja te je pokrivala cjelokupno napredno stažiranje u kojem se svakodnevno, uz stručno vodstvo, vježbalo prepoznavanje različitih povijesnih i suvremenih fotografskih procesa, od dagerotipije do različitih vrsta digitalnih ispisa, na različitim nosiocima, odnosno podlogama.

Fotodokumentacija

Nakon identifikacije fotografija, odabrano je pet različitih vrsta fotografskih procesa: dvije dagerotipije (jedna s i druga bez zaštitne kutije), jedna albuminska fotografija i dvije srebro-želatinske fotografije. Svaki konzervatorsko-restauratorski proces rada uključivao je fotodokumentaciju prije, za vrijeme i nakon restauriranja. Fotodokumentacija je ključna radi prikupljanja informacija o svakom konzervatorskom i restauratorskom postupku koji bi u konačnici morao biti

reverzibilan, te je zbog toga valja učiniti dostupnom i stručnjacima i drugim korisnicima.

Metode konzerviranja i restauriranja fotografija

Već spomenuta identifikacija fotografskih procesa na neki način dirigira i određuje odgovarajuću metodu konzerviranja i restauriranja fotografija. To znači da je jako bitno što preciznije odrediti metodu konzervacije jer, na primjer, dok jednomu fotografskom procesu odgovaraju određena otapala i materijali za konzerviranje, drugomu ta ista ne odgovaraju. Ako se upotrebljavaju materijali i otapala koja nisu odgovarajući, može doći do trajnog oštećenja fotografija, koja na žalost nisu reverzibilna. Gotovo svaki proces konzerviranja i restauriranja započinje čišćenjem površine fotografije. Ovisno o vrsti oštećenja te svrsi očuvanja i zaštite fotografija (izlaganje na izložbi, pohrana u spremištu itd.) čišćenju se pristupa po potrebi: neutralizacijom, uklanjanjem mrlja različitog podrijetla raznim otapalima, bijeljenjem pod umjetnim svjetlom, izradom popuna, kaširanjem, konsolidacijom, izradom podloge za retuš i retušem te izradom ili popravcima zaštitne ambalaže (pogotovo ako je riječ o zaštitnoj kutiji na povijesnim fotografskim procesima poput dagerotipije). Kod suvremenih fotografija, to jest fotografija u boji i digitalnih ispisa, na stažiranju se znatna pozornost posvećivala učenju o povijesti fotografije u boji, oštećenjima te preventivnoj zaštiti, odnosno uvjetima njihove pohrane, rukovanja i čuvanja. Također su obrađeni *negativi*, njihova pohrana, konsolidacija, rukovanje i zaštita.

Posjet drugim institucijama

Program naprednog stažiranja za konzervaciju i restauraciju fotografija u NEDCC-u obuhvaćao je putovanja i posjet drugim institucijama – muzejima, arhivima i privatnim laboratorijima za konzervaciju fotografija. Tako su organizirani vrlo zanimljivi i edukativni posjeti sljedećim institucijama: *Museum of Fine Arts* u Bostonu, *Weissman Preservation Center* na Sveučilištu Harvard, *State Library* u New Hampshireu, *Peabody Essex Museum* u Salemu-MA te privatnom laboratoriju za konzervaciju fotografija *Paul Messier Studio* u Bostonu.

Putovanje u Washington DC uključivalo je posjete National Gallery of Art i Library of Congress te sudjelovanje na simpoziju o platinotipiji i paladium fotografskim procesima *Platinum and Palladium Photographs Symposium, Workshops, and Tours, October 21 – 24, 2014, Washington, DC*.

Tijekom putovanja u New York upriličen je i posjet *Sherman Fairchild Center* pri *Metropolitan Museum of Art*, odnosno laboratoriju za konzervaciju i restauraciju fotografija uz pratnju voditeljice, ugledne svjetske stručnjakinje na polju restauracije i konzervacije fotografija, više konzervatorice Nore W. Kennedy. Također je organiziran posjet privatnomu laboratoriju za konzervaciju fotografija

Better Image Studio, gdje su Petar Mustardo, vlasnik i voditelj laboratorija zajedno s drugim kolegama više nego susretljivo predstavili tekuće projekte. Osim spomenutog, posjećen je i laboratorij za konzervaciju i restauraciju u *Municipal Archives NYC*, na čelu kojega se kao ravnateljica trenutačno nalazi Sylvia Kollar, podrijetlom iz Hrvatske. Prilikom posjeta *Hans P. Kraus Jr. Gallery* tamošnja je kustosica Valentina Branchini s velikom susretljivošću i ljubaznošću prezentirala uratke nekih od najznačajnijih imena u povijesti fotografije poput Julie Margaret Cameron, Gustavea Le Graya, Williama Henryja Foxa Talbota itd. Zanimljiv i koristan sastanak održan je u *Trust for Mutual Understanding* s Alinom Enggist, voditeljicom projekata. Naime, zahvaljujući toj organizaciji, program stažiranja u NEDCC-u potpuno je novčano podržan (sredstvima zaklade financiran je cjelokupni staž i putovanja tijekom dvomjesečnog programa). Tijekom svih tih posjeta uspostavljeni su novi, korisni profesionalni kontakti, vrlo značajni za daljnji profesionalni razvoj.

Pred kraj naprednog stažiranja za konzervaciju i restauraciju fotografija održana je i prezentacija pred svim kolegama i suradnicima u NEDCC-u u kojoj su iznesena iskustva i dio znanja stečenih tijekom stažiranja, a održan je i sastanak s Billom Veilleteom, izvršnim direktorom NEDCC-a, Julie Martin, stručnjakinjom za marketing i odnose s javnošću te već ranije spomenutom „mentoricom“ Monique Fischer, na kojemu su sumirani rezultati stažiranja.

Zaključak

Napredno stažiranje za konzervaciju i restauraciju fotografija u NEDCC-u iznimno je iskustvo za konzervatora-restauratora koji se suočava s izazovima vezanim za očuvanje i zaštitu fotografija. Sva znanja i vještine stečene tijekom stažiranja mogu se iskoristiti u svakodnevnoj profesionalnoj praksi. S novousvojenim znanjima lakše se i sigurnije pristupa odlukama i izravnim intervencijama s ciljem što trajnijeg očuvanja fotografskih procesa. Može se reći da takva vrsta praktičnoga rada u vrhunskoj ustanovi ima vrlo snažan utjecaj na profesionalni razvoj pojedinca te pomaže u razumijevanju i svladavanju prepreka u konzerviranju i restauriranju fotografija koje je u nas, nažalost, još uvijek u povojima.

Martina Bagatin